

بازار نفت، مشکلات و تهدیدات آتی

قیمت نفت از اوج عزت تا حضيض ذلت

کاهش تقاضای جهانی نفت در نتیجه بحران اقتصادی حاکم بر جهان، قیمت نفت را به پایین ترین میزان خود در ۱۰ ماه گذشته رسانده است؛ قیمتی که سقوط مداوم آن دور از انتظار نیست.

تولید نفت در نشست ۱۵ ماه مارس در وین سخن گفته اند.

چشم انداز قیمت

رکود اقتصادی بیش از آنچه که انتظار می رفت بر بازار نفت اثر گذاشت. بر اساس پیش بینی آژانس بین المللی انرژی، تداوم رکود اقتصادی در سال ۲۰۰۹ همچنان فشار کاهنده ای را بر تقاضای نفت به دنبال خواهد داشت.

بر اساس این پیش بینی، تقاضای نفت در سال ۲۰۰۹ با اُفتی معادل ۹۸۰ هزار بشکه در روز به ۸۴/۷ میلیون بشکه بالغ خواهد شد. این آژانس در پیش بینی قبلی خود، اُفت تقاضا را در سال ۲۰۰۹ معادل ۵۰۰ هزار بشکه در روز پیش بینی کرده بود. پیش بینی آژانس همچنین حاکی از آن است که تداوم بحران مالی، مصرف سوخت را کاهش خواهد داد. آژانس در گزارش خود تصریح کرده که رقم جدید اعلام شده در خصوص کاهش تقاضا، ممکن است آخرین رقم نباشد.

دیوید فایف، رییس اداره صنعت نفت و بازار در آژانس بین المللی انرژی، در این زمینه می گوید: «محور این گزارش آن است که سال ۲۰۰۹ از نظر عملکرد اقتصادی، سال بسیار ضعیفی خواهد بود.» وی می افزاید: «خیلی زود است که بگویم فشار بر تقاضا در جهت کاهش آن به پایان رسیده، زیرا دامنه بحران اقتصادی و مالی هنوز کاملاً مشخص نشده است. ما هنوز از ناحیه ضعف شدید اقتصادی تحت فشار هستیم.»

بر اساس گزارش آژانس بین المللی انرژی، تقاضای نفت در حال حاضر به طور متوسط ۱/۴ میلیون بشکه در روز کمتر از سال ۲۰۰۷ - سالی که با رشد شدید قیمت ها آغاز شد و بازار نفت با کاهش تقاضا مواجه شد -

سقوط آزاد قیمت نفت در سال ۲۰۰۸ یکی از بدترین خاطرات فعالان بازار را در چند دهه اخیر رقم زد. تاریخ بازارهای نفت طی چند دهه اخیر، کاهش بسیار شدید قیمت را آن هم در کمتر از چند ماه به خاطر ندارد. قیمت نفت در فوریه سال جاری میلادی در مقایسه با ماه ژوئیه سال قبل، کاهشی معادل ۷۶ درصد را نشان می دهد. اُفت شدید تقاضا به دنبال کاهش رشد اقتصادی، موجب شد که تولیدکنندگان عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) از سپتامبر سال ۲۰۰۸ تا فوریه ۲۰۰۹ تولید روزانه خود را به میزان ۴/۲ میلیون بشکه کاهش دهند. تولیدکنندگان غیر عضو اوپک نیز در تلاش برای توقف روند اُفت شدید درآمدی خود، اقدام به کاهش تولید نفت کرده اند. مکزیک به عنوان یکی از مهمترین عرضه کنندگان نفت غیر اوپکی، تولید خود را در ماه فوریه به کمترین رقم طی پنج سال اخیر رسانده است. اقدامات مشابهی نیز از سوی روسیه و کانادا گزارش شده است.

همچنین اخبار منتشره حاکی از تعلیق اجرای بسیاری از طرح های بالادستی در حوزه تولید نفت و گاز در کشورهای مختلف، به خصوص کشورهای عضو اوپک است. در نشست اقتصادی که در اواسط ماه فوریه در منامه، پایتخت بحرین برگزار شد، بسیاری از کشورهای منطقه خلیج فارس، پروژه های سرمایه گذاری در زیرساخت های تولید، ذخیره سازی و صادرات نفت خود را تا بهبود شرایط بازار به حالت تعلیق در آوردند. همچنین بیش از ۴۰ طرح سرمایه گذاری در حوزه تولید نفت در میان کشورهای عضو اوپک طی ماه های اخیر متوقف شده است. این توقف شامل لغو کامل و یا تعویق این طرح ها تا سال ۲۰۱۳ می باشد. اعضای اوپک در فضای رونق قیمت های جهانی نفت، ۵۰۰ میلیون دلار سرمایه گذاری جدید را در قالب ۱۵۰ طرح افزایش تولید پیش بینی کرده بودند. همچنین اعضای سازمان در اواخر فوریه از احتمال کاهش مجدد

می باشد. گزارش آژانس، در پی انتشار پیش بینی صندوق بین المللی پول در خصوص کاهش رشد اقتصاد جهانی به ۰/۵ درصد در سال ۲۰۰۹ منتشر شده است.

کاهش تقاضای نفت در نتیجه کاهش رشد اقتصادی، مانند افزایش قیمت نفت در سال گذشته رکورد بی سابقه ای را ثبت کرده است. آدام زیمنسکی، تحلیل گر ارشد اقتصاد انرژی در دوپچه بانک آلمان، در این زمینه می گوید: «کاهش تقاضای نفت در نتیجه کاهش رشد اقتصادی در سال ۲۰۰۹ در ۲۵ سال اخیر بی سابقه خواهد بود.» وی پیش بینی می کند: «تجارت نفت در بورس نیویورک در سال ۲۰۰۹ حتی به رقم ۳۰ دلار نیز خواهد رسید و متوسط قیمت سال، رقمی معادل ۴۵ دلار خواهد بود.»

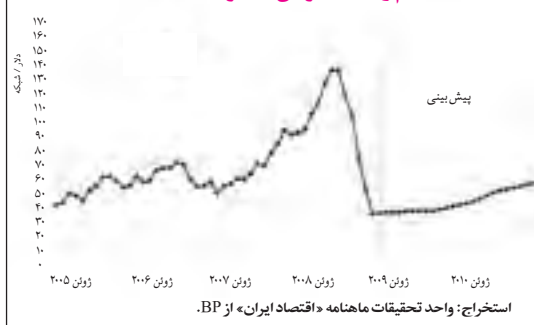
از سوی دیگر، اداره اطلاعات انرژی آمریکا در پیش بینی خود در خصوص قیمت نفت در سال ۲۰۰۹ کاهش رشد اقتصاد جهانی و پایین بودن مصرف نفت را عمده ترین عوامل مؤثر بر پارامترهای بازار در این سال دانسته است. برآورد مرجع مزبور از قیمت نفت (وست تگزاس اینترمیدیت) در سال ۲۰۰۹ معادل ۴۳/۱۴ دلار در هر بشکه و در سال ۲۰۱۰ معادل ۵۴/۵ دلار در هر بشکه است.

عرضه و تقاضا

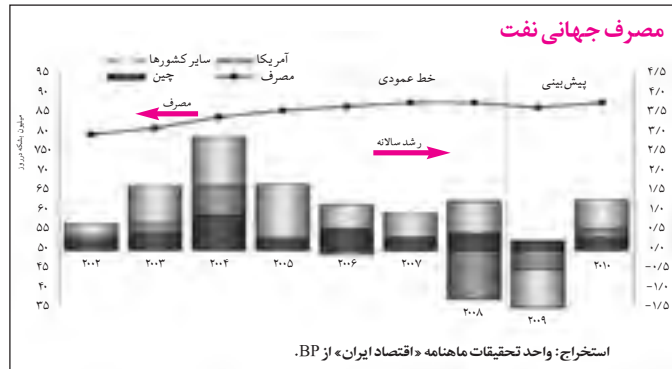
بر اساس پیش بینی این اداره از شرایط بازار نفت در سال ۲۰۰۹، کاهش تقاضای جهانی نفت و وجود مازاد ظرفیت تولید نفت در کشورهای صادرکننده موجب خواهد شد حداقل تا سال ۲۰۰۹ بازار شاهد افزایش عمده و پایداری در قیمت نفت نباشد. هرچند نشست آتی کشورهای عضو اوپک در وین، احتمالاً به کاهش بیشتر در عرضه نفت خام منجر خواهد شد، با این حال رکود اقتصاد جهانی همچنان مهمترین عامل اثرگذار بر تحولات قیمت در بازار جهانی نفت طی ماه های آینده خواهد بود.

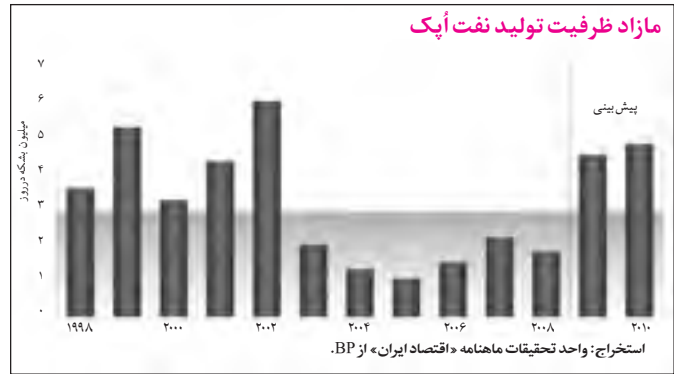
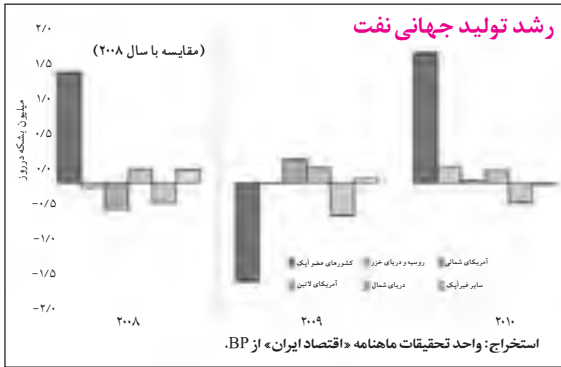
اداره اطلاعات انرژی آمریکا نیز در پیش بینی خود ضمن تصریح به افزایش مصرف نفت در سال ۲۰۰۹، این میزان را ۱/۲ میلیون بشکه در روز ذکر کرده است. بر این اساس، مصرف نفت در سال ۲۰۱۰ با رشدی بیش از ۱/۲ میلیون بشکه مواجه خواهد شد که این رشد نتیجه بهبود در نرخ رشد اقتصادی است. رشد تقاضای جهانی نفت طی دو سال آینده، در کشورهایی که خارج از حوزه

قیمت نفت خام وست تگزاس اینترمیدیت

مصرف جهانی نفت

که تولید مایعات غیر نفتی این سازمان طی سال ۲۰۰۹ افزایشی معادل ۶۶۰ هزار بشکه در روز و در سال ۲۰۱۰ افزایشی را به میزان ۸۷۰ هزار بشکه در روز شاهد خواهد بود. این افزایش تولید از ناحیه افزایش مایعات و تولید گاز طبیعی است.

ترکیب کاهش تقاضا برای نفت خام آپک، افزایش تولید مایعات غیرنفتی و افزایش ظرفیت تولید نفت در میان برخی از اعضای سازمان به این معنی است که مازاد ظرفیت تولید اعضا طی دو سال آینده در ابعاد قابل ملاحظه‌ای افزایش خواهد یافت. مازاد ظرفیت تولید اعضای آپک در سال ۲۰۰۹ به طور متوسط به ۴/۳ میلیون بشکه در روز خواهد رسید و در سال ۲۰۱۰ از مرز ۵ میلیون بشکه خواهد گذشت. این در شرایطی است که مازاد ظرفیت تولید آپک طی ۵ سال گذشته، بین یک تا دو میلیون بشکه در روز بوده است.

فقدان ظرفیت مازاد تولید قابل توجه طی سال‌های گذشته، از مهمترین عوامل رشد شدید قیمت‌های جهانی نفت، طی سال‌های گذشته - به خصوص در سال ۲۰۰۸ - بوده است. چنانچه آپک بتواند مازاد ظرفیت ۴ تا ۵ میلیون بشکه‌ای خود را طی دو سال آینده تثبیت کند، بازار می‌تواند از نگرانی ناشی از کمبود عرضه در هنگام بهبود اوضاع اقتصاد جهانی رهایی یابد.

ذخیره‌سازی

داده‌های ابتدایی نشان می‌دهد که ذخایر تجاری کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) در پایان سال ۲۰۰۸ به ۲/۵۸ میلیارد بشکه بالغ شده است که این رقم، تکافوی ۵۲ روز مصرف کشورهای عضو را خواهد کرد. این رقم بیش از متوسط سال ۲۰۰۸ بوده است. پیش‌بینی‌های اداره اطلاعات انرژی آمریکا نشان می‌دهد ذخایر نفت تا سال ۲۰۱۰ بیش از متوسط ذخایر فعلی خواهد بود. مازاد ذخایر در برخی از بازارها، همراه با افزایش ذخیره‌سازی‌های شناور (بر روی دریا)، نشانه‌هایی مبنی بر این موضوع می‌باشند که بازار از عرضه کافی برخوردار است. این امر همراه با افزایش مازاد ظرفیت تولید آپک، مانع از فشار شدید بر قیمت‌ها در زمان بهبود شاخص‌های اقتصاد جهانی خواهد شد. ■

نفت در آنها استفاده می‌شود و یا میدانی که هزینه‌های تولید آنها در مرز سوددهی قرار دارد، از اهمیت بیشتری برخوردار است. بحران اعتبارات همراه با بحران اقتصاد جهانی، همچنین موجب بروز مشکلاتی در تأمین مالی پروژه‌های جدید و حتی میدانی که سرمایه‌گذاری در آنها برای جلوگیری از اُفت تولید طبیعی ضروری است، خواهد شد.

تولید آپک

تولیدکنندگان عضو آپک در واکنش به کاهش قیمت‌ها و اُفت تقاضا، تولید خود را کاهش داده‌اند. برآوردها در خصوص کاهش تولید اعضای آپک در سه ماهه سوم سال ۲۰۰۸ رقمی معادل یک میلیون بشکه در روز بود که با احتساب رقم مذکور، تولید این سازمان به ۳۰/۷ میلیون بشکه در روز رسید. برآورد اداره اطلاعات انرژی آمریکا نشان می‌دهد که تولید نفت کشورهای عضو سازمان در سه ماهه نخست سال ۲۰۰۹ با ۱/۶ میلیون بشکه کاهش، به رقم ۲۹/۱ میلیون بشکه در روز بالغ خواهد شد که این رقم، پایین‌ترین سطح تولید سازمان طی پنج سال اخیر است. بخش عمده‌ای از این کاهش توسط عربستان سعودی صورت گرفته است. کاهش ۲/۶ میلیون بشکه‌ای تولید نفت سازمان در این مدت، حدود دو سوم از کاهش تولید ۴/۲ میلیون بشکه‌ای است که اعضای آپک در نشست ماه دسامبر توافق کرده بودند. پیش‌بینی اداره اطلاعات انرژی آمریکا در خصوص تولید اعضای آپک در سال ۲۰۰۹ بیانگر رقمی در حدود ۲۹/۴ میلیون بشکه در روز است که این رقم در سال ۲۰۱۰ به ۳۰/۱ میلیون بشکه بالغ خواهد شد. پیش‌بینی این اداره همچنین نشان می‌دهد

کشورهای OECD (کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه) قرار دارند، قابل مشاهده خواهد بود. این کشورها شامل چین، هند و برخی کشورهای منطقه خاورمیانه و آمریکای لاتین هستند که با رشد تقاضای خود، کاهش تقاضا را در کشورهای عضو OECD جبران می‌کنند.

عرضه غیر آپک

در خصوص عرضه نفت از سوی تولیدکنندگان غیرآپک در سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهند که عرضه این کشورها در سال ۲۰۰۹ معادل ۱۵۰ هزار بشکه و در سال ۲۰۱۰ به میزان ۱۳۰ هزار بشکه افزایش خواهد یافت. این افزایش تولید در تقابل آشکار با کاهش ۳۳۰ هزار بشکه‌ای تولید این کشورها در سال ۲۰۰۸ است که در نتیجه تأخیر در بهره‌برداری از پروژه‌های کلیدی بخش بالادستی، اُفت دور از انتظار تولید از مخازن قدیمی و اختلالات عرضه در خلیج مکزیک و آسیای میانه روی داد. بیشترین میزان رشد عرضه طی سال‌های آینده در میان کشورهای مزبور، مربوط به ایالات متحده، برزیل و آذربایجان خواهد بود که با اُفت شدید تولید کشورهای مکزیک، روسیه و منطقه دریای شمال جبران خواهد شد.

در این میان، به خصوص اُفت تولید روسیه در سال ۲۰۰۹ به میزان ۱۶۰ هزار بشکه قابل توجه است. تولید نفت روسیه در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ به میزان ۳ میلیون بشکه در روز افزایش یافته و به تنهایی ۷۵ درصد از کل افزایش تولید در میان کشورهای تولیدکننده غیرعضو آپک را به خود اختصاص داده است.

به علاوه باید ریسک بازنگری در عرضه کشورهای غیر عضو آپک را نیز در نظر بگیریم. این ریسک می‌تواند به دلیل تأخیر در بهره‌برداری از پروژه‌های جدید بالادستی به دلیل تشدید بحران مالی و پایین بودن قیمت‌های نفت باشد. تداوم کاهش قیمت‌ها موجب تردید در توجیه‌پذیری برخی از پروژه‌های بالادستی - به خصوص در کشورهای غیر عضو آپک که معازن نفتی بزرگی در اختیار ندارند - شده و با توجه به بالا بودن هزینه‌های تولید از این مخازن، در قیمت‌های پایین نفت، بهره‌برداری از این میدان‌ها توجیه‌پذیر نخواهد بود. این امر به خصوص در مورد میدانی که از تکنولوژی‌های غیرمتداول برای تولید

